

یادداشت

نگاهی به برنامه دوم

نیازها و امکانات

قسمت اول

بازنگری دست آوردهای برنامه اول

میرود قبل از پایان سال جاری مراحل قانونی

تصویب این لایحه بزرگ که سرنوشت پنجسال

آینده کشور تا حد زیادی به آن بستگی خواهید

داشت، به پایان برسد تا برنامه دوم بدون وقفه پس

از پایان مهلت برنامه اول آغاز شود.

بحث درباره دست آوردهای برنامه اول و خط

مشی‌هایی که باید در برنامه دوم دنبال شود

ماههست که اساسی‌ترین قسمت "نامه اتحاق

بازرگانی" را بخود اختصاص داده و تا آنجا که میدانیم

مورد توجه خاص محافل اقتصادی نیز واقع شده

اینک برنامه دوم عمرانی اقتصادی و اجتماعی

کشور در معرض قضاوت و تصمیم‌گیری نمایندگان

مردم سراسر کشور در مجلس شورای اسلامی قرار

دارد و این مجلس است که براساس مفاد قانون

اساسی حرف آخر را در مورد عملکرد برنامه اول و طرح

برنامه دوم خواهد زد، لیکن به هر حال انتظار

است، اینک باز فرصت مناسبی است که به بازنگری

برنامه اول بپردازیم و دست آوردهای آن و نقاط

شدت و ضعف آن بپردازیم و ملاحظاتی را که در مورد

برنامه دوم بنظرتان میرسد، یادداشت وار تذکر

دهیم.

ضروری است قبل از گذشتن بحث به این نکته

اساسی اشاره کنیم که پایان یافتن دوره زمانی برنامه اول، بمعنی پایان یافتن امور مربوط به این برنامه نیست. در طول برنامه اول جمهوری اسلامی ایران طرحهای بسیاری اجرا شده که بسیاری از آنها پایان یافته اند و به مرحله بهره‌برداری رسیده اند. نگهداری و مراقبت از این پروژه ها و نظارت بر گردش صحیح آنها از وظایف دستگاههای مسئول است، اما اگر باید برنامه ریزی جامع داشته باشیم، سازمان برنامه و بودجه نیز میباید نظارت خود را بر نحوه عملکرد این طرحها ادامه داده و در موارد ضروری برنامه بودجه گردش سالم آنها، تعمیرات و بازسازی و گسترش آنها را تهیه و تأمین نماید و همواره دقت کند که طرحهای اجرا شده از طریق برنامه‌های عمرانی - و حتی آنچه که از طریق بودجه و برنامه سالانه کشور ایجاد شده - به بهترین و سودآورترین وضع ممکن - که در عین حال متضمن منافع و رفاه عامه باشد - به کار ادامه دهند.

پارهای از طرحها نیز بعلت تنگناهای اعتباری و مالی - خاصه تنگناهای ارزی - بیا به هر علت دیگر، پایان نرسیده که طبعاً "بپایان رسانیدن آنها در برنامه دوم از اولویت نخست برخوردار است زیرا که تمام سرمایه‌های کنونی در این طرحها بکار رفته اند و وقتی میتوانند مفید تلقی شوند که طرحها بطور صحیح بپایان برسند، در غیر این صورت سرمایه‌های بکار رفته را باید تلف شده فرض کرد. خوشبختانه اینک در آستانه اجرای برنامه دوم با گنجینه عظیمی از تجربیات ناشی از اجرای برنامه اول، مجهز هستیم. ما اینک میدانیم چه میخواهیم، چگونه باید حرکت کنیم، مقصدمان در پایان برنامه کجاست و راههای بن بست را نیز در حد قابل انتظار شناخته و تجربه کرده ایم.

باین ترتیب وظایف دستگاههای اجرایی و برنامه ریزی در قبال پاسداری از دست آوردهای برنامه اول و اجرای برنامه دوم دشوارتر میشود و طبعاً " بعنوان نخستین گام و نخستین اولویت، اصلاح نظام اداری، بالابردن کارائی آن، کاستن از تشریفات زائد و استقرار نظام صحیح و سالم نظارت

و بازرسی دقیق (و غیر مزاحم) خود را نشان میدهد. اینک پس از ذکر مقدمه فوق بطور گذرا، به بازنگری دست آوردهای برنامه اول بپردازیم تا موقعیت صحیح خود را در شروع برنامه دوم بهتر دریابیم.

کسانی که در جریان یک تحول مدام قرار دارند ممکن است نتوانند درجه پیشرفت و تحول جامعه خود را به آسانی دریابند. معمولاً "برای آنکه عظمت یک قله مرتفع را دریابیم باید از دامنه کوه فاصله بگیریم و کمی دور تر برویم. همین امر برای بررسیهای تحولات اجتماعی مصداق دارد.

برگردیم به عقب به بینیم برنامه اول را از کجا آغاز کردیم...

کشوری که همه بنیادهای اقتصادی و اجتماعی در اثر انقلابی بزرگ به ناگهان و با سرعت و شدتی باور نکردنی در هم فرو ریخته بود، قبل از اینک که بتواند سالوده‌های محکمی برای نظم نوین حاصل از انقلاب خود بنیان نهد، به جنگ تجاوزکارانه و وحشتناکی کشیده شد که هشت سال تمام بی وقفه ادامه یافت و تقریباً "همه کشورهای استکباری با متجاوز همدست شدند. شرق و غرب آنروز جهان دشمنی دیرینه‌ایده‌شولوزیک خود را برای درهم شکستن ما فراموش کردند و بیاری متجاوز شتافتند تا جسارت ورزد و به بمباران شیمیایی نیز دست بزند. ناچار همه امکانات کشور که در این نبرد ظالمانه و تجاوزکارانه یک و تنها ایستاده بود - بسیج شد تا نه فقط یک دشمن، بلکه همه متجاوزان پشتیبان او را برجای خود بنشانند. ما، مانند همه موارد تاریخی دیگر، از این بونه جانگذاز آزمایش سر بلند بیرون آمدیم. اما طبیعی بود که تأسیسات ویران شده، شهرهای مخروبه، روستاهای متلاشی شده و متجاوز از یک میلیون و نیم انسان مجروح شد و خانواده‌های بی سرپرست بسیار، از این جنگ برجای ماند بود و در چنین شرایطی بود که برنامه اول عمرانی - اقتصادی و اجتماعی کشور به مرحله اجرا گذاشته شد.

در روزهاییکه برنامه اول مراحل نهائی تشریفات قانونی خود را طی میکرد خیلی‌ها - حتی در میان کارشناسان - ناپایبانه به آن برخورد میکردند، همچنانکه امروز بسیاری از کارشناسان در برخورد با موفقیت‌های این نخستین برنامه عمرانی - اقتصادی و اجتماعی جمهوری اسلامی شگفت زده هستند.

طبیعی است نمیخواهیم بگوئیم همه امور برنامه عیناً "مطابق پیش بینی طبق دلخواه پیش رفته است. طبعاً "ضعفها و شکست‌هایی هم داشته‌ایم که باید از آنها برای اجرای برنامه دوم درس عبرت بگیریم و برنامه دوم را واقعی‌تر و به هدفها محقق‌الوصول تر، تنظیم کنیم.

گزارش جامعی که رئیس جمهور، در هنگام تسلیم لایحه برنامه دوم، به مجلس ارائه داد در حقیقت گزارش فعالیت‌های گوناگون کشور در پنج سال گذشته بود که با توجه به اوضاع و احوالی که برنامه در آن اجرا شد، چه از نظر داخلی و چه از نظر تحولات شگرف بین‌المللی - مینوان آنرا کارنامه‌ای درخشان توصیف کرد. در توجیه این جمله اخیر کافی است توجه کنیم که علاوه بر شرایط سخت بعد از جنگ، طی سالهای اجرای برنامه اول تقریباً "هر سال با فاجعه‌های وحشتناک طبیعی مانند سیل و زلزله و بیش روی آب دریا و مهاجرت میلیونها مردم جنگ‌زده از کشورهای همسایه و کمک به مردم مصیبت‌زده در کشورهای خارج مانند کمک به مسلمانان بوسنی و هرزه‌گوییین حیات اثر کردن آرد و گاه برای جنگ زندگان در جمهوری آذربایجان یا کمک به مردم جنگ‌زده افغانستان یا کمک به صدمه دیدگان در اراضی با تلافی عراق و غیره، روبرو بوده است. بعلاوه این سالها با بزرگترین تحولات جهانی مانند تلاشی شدن کمونیس - پدیدایش و لتهای جدید، تشدید جنگ و خشونت در سراسر جهان - خاصه در منطقه خاور میانه و آسیای مرکزی و قفقاز - تحول در رفتار و مداخلات شورای امنیت ملل متحد و سلطه آمریکا بر این سازمان جهانی و طرح نظم نوین جهانی و طرح جدید جامعه اروپا و تشکیل اتحادیه امریکای شمالی و پیشرفت‌های شگرف اقتصادی در جنوب شرقی آسیا و مسائل مهم دیگر جهان -

همزمان بوده که مراقبت و گوش بزرگ بودن دائمی را برای مال‌الزامی میساخته است و طبعاً "قسمتی از توان ملی ما را بخود معطوف کرده است. اما مهمترین مسأله‌ای که در سالهای برنامه اول مستقیماً بر روی برنامه‌های ما به نحوی ناخوش آیند تأثیر گذاشته مسأله کاهش تقریباً مدام قیمت نفت در بازارهای جهانی و نوسانات ناخوش آیند آن بوده است به نحوی که عملاً "پیش بینی و محاسبه قابل اطمینان از این منبع عمده درآمد را سلب کرده است. با توجه به این واقعیات انکارناپذیر باید عمل کرد برنامه اول را در نظر گرفت تا بتوان نسبت به خوب و بد آن قضاوتی عادلانه و صحیح داشت. تحت این شرایط داخلی و خارجی، بدست آوردن رشد متوسط سالانه ۸ درصد در طول برنامه اول را که منطبق با هدفهای برنامه است - آنهم در شرایطی که کشورهای پیشرفته صنعتی بعلت بحران ورکود اقتصادی جهانی یا رشد منفی داشته و یا حداقل کمتر رشد آنها سالانه از ۸ درصد بالاتر نرفته است، نشان از موفقیتی میدهد که در این سالها بدست آمده است.

نباید پنداشت که موفقیت حاصله به سادگی وبدون زحمت بدست آمده است بلکه برای رسیدن به این درجه از رشد و توسعه اقتصادی تلاش و مجاهدت ملی قابل تحسینی بعمل آمده است برای مثال در این سالها مردم تورم سالانه‌ای بین ۲ تا ۳ درصد را تحمل کرده اند که بمعنی آنست که از مصرف بسیاری از کالاهای مورد نیاز خود چشم پوشی کرده یا از میزان آن کاسته اند تا نهایتاً "رشد اقتصادی بیشتری عاید کشور گردد.

طبیعی است در این میان گروهی نیز با سوء استفاده از بازار در حال تغییر و تحول و از آنجمله بازاریبویسته روبرو ترقی اسعار خارجی و از تورم فزاینده و مداوم، ثروتهای بی حساب اندوختند که میتوان این امور را از عوارض ناخواسته و ناخوش آیند رشد دانست و میباید بعنوان یک بیماری اجتماعی با

آن برخورد کرد و آنرا از ریشه خشکانید. بی سبب نیست که رئیس جمهور در صدر گزارشی که به مجلس شورای اسلامی داد، سه نکته را بعنن - سیاستهای بنیانی تثبیت اقتصادی ذکر کرد و هدف از اجرای سه موردی را که ذیلاً ذکر خواهد شد، "تثبیت دست آوردهای برنامه" تعدیل اقتصادی و قوام بخشیدن به روندهای اقتصادی کشور و کاهش بار سنگین تحولات اقتصادی بر جامعه در سالهای آینده "برشمرده و مورد مذکور به این شرح طبقه بندی شده است:

- ۱- استفاده از آزادراههای مالی و پولی - از طریق افزایش سهم درآمدهای مالیاتی، کنترل رشد حجم نقدینگی و افزایش کارآئی استفاده از منابع عمومی پیگیری خواهد شد.
- ۲- توجه بیشتر به سازماندهی بازارهای مختلف - منظور عرضه بهتر و هماهنگ کالاها و خدمات و نیروی انسانی در سراسر کشور.
- ۳- اصلاح ساختار اداری - که در این راستا حذف تشکیلات موازی، ایجاد نظم و انضباط اداری - بهبود مدیریت - افزایش کارآئی و اصلاح روشهای اجرایی در برنامه، کار دولت قرار خواهد داشت.

کارنامه پنجسال برنامه ریزی

شاید بتوان گفت جالب ترین قسمت سخنان رئیس جمهور در هنگام تقدیم لایحه برنامه پنجسال آینده به مجلس، گزارشی بود که از عملکرد برنامه اول ارائه داد زیرا که در حقیقت با ارائه این گزارش به بسیاری از پرسشهای احتمالی که ممکن بود در جریان طرح لایحه، برنامه دوم در مجلس بعمل آید، پیشاپیش پاسخ گفته شد، لیکن طبیعی است که همچنان راه پرسشهای جدید باز خواهد بود.

● در این گزارش آقای رئیس جمهور به این نکته اشاره کرد که رشد ۸ درصدی سالانه در طول برنامه اول تنها ناشی از درآمد نفت نبوده، بلکه حتی اگر رقم رشد را بدون احتساب درآمد نفت در نظر بگیریم به رشد سالانه‌ای معادل ۷/۵ درصد در سال میرسیم در ارقام بسیار بالایی رشد در جهان محسوب میشود.

● در زمینه تجارت خارجی رئیس جمهوری به کنترل روند افزایشی واردات اشاره کرد که عملاً "از سال ۷۱ به تحقق پیوسته و در سال آینده باز هم محدودیت بیشتری در واردات اعمال خواهد شد تا بموازات آن فرصت برای افزایش تولیدات داخلی و بالا رفتن سطح اشتغال در کشور فراهم شود. رشد صادرات غیر نفتی در سالهای برنامه بطور متوسط ۳ درصد بوده است و سهم آن در درآمدهای ارزی که در سالهای قبل ۵ درصد بود در سال ۱۳۷۱ به ۱۶ درصد رسید.

در این ردیف سهم صادرات کالاهای صنعتی - چنانکه رئیس جمهوری عنوان کرد - معادل ۳۵ درصد صادرات غیر نفتی بوده است.

● بر اساس همین گزارش واردات کشور که در سال ۱۳۷۰ به رقم ۲۴/۹ میلیارد دلار رسیده بود (قبلاً " رقم ۲۸ میلیارد دلار نیز ذکر شده بود) در سال جاری به کمتر از ۱۷ میلیارد دلار خواهد رسید.

● در زمینه سیاستهای پولی با بالا بردن نرخ سود سپرده‌های بلندمدت، نسبت این سپرده‌ها به کل سپرده‌های بانکی که قبلاً " ۱۷/۴ درصد بود، اینک به ۲۲ درصد رسیده است. در همان حال مانده تسهیلات اعتباری بانکی به بخش غیر دولتی که از ۳۸/۹ درصد در سال ۶۷ به ۵۹/۶ درصد در سال ۷۱ افزایش یافت.

● در همان حال رئیس جمهوری به این نکته هم اشاره کرد که طی سالهای برنامه حجم نقدینگی سالانه ۳۳/۹ درصد افزایش یافت که بخشی از آن ناشی از تعدیل نرخ ارز بود.

● یکی از نکات جالب که در گزارش مورد بحث به آن اشاره شده است نزدیکی درآمدها و هزینه‌های واقعی دولت با ارقام بودجه مصوب کشور میباشد. بطوریکه در سال ۷۱ درآمدها و هزینه‌های واقعی نسبت به ارقام مصوب بودجه به ترتیب ۱۰۵ و ۱۰۱ درصد بوده است.

● بطور کلی در چهار سال اول برنامه درآمدهای

نفر فراتر خواهد رفت. اینک از هر صد هزار نفر از جمعیت کشور ۱۵۱۰ نفر آنان مشغول تحصیلات دانشگاهی هستند.

● تعداد جهانگردان وارد شده به کشور که در سال ۶۷ برابر ۷۱ هزار نفر بوده اند در سال جاری به ۳۲۰ هزار نفر رسیده اند. (کالته هنوز رقمی بسیار ناچیز است و باید از چند میلیون نفر فراتر رود و در آمد ۱۹۵ میلیون دلار قابل بیش بینی از این محل باید از مرزده میلیارد دلار فراتر رود، همچنانکه کشور هائیکه به هیچ وجه جاذبه های توریستی ایران را ندارند به چنین اقلامی دست یافته اند. بحث در این زمینه را جداگانه ادامه خواهیم داد)

● تعداد واحدهای مسکونی کشور در طول برنامه اول سالانه ۹/۱ درصد افزایش یافت و از ۱۶۷ هزار واحد در سال ۶۷ به ۲۱۷ هزار واحد در سال ۷۱ رسیده است که احتمالاً تا آخر سال جاری به ۲۲۸ هزار واحد خواهد رسید.

● در زمینه عمران شهری طی برنامه اول معادل ۲۹۴۰ کیلومتر تأسیسات فاضل آب و ۴۹۰ تصفیه خانه و ۱۵۴ پروژه گسترش فضای سبز و ۵۴۴ طرح احداث میادین میوه و تره بار، کشتارگاه، غسلخانه، گورستان و تأسیسات شهری مورد نیاز دیگر احداث شده است. بخلاوه ۶۰۶ طرح ایجاد توسعه شبکه آبیاری و ۵۸۶ طرح حفاظتی و ۷۳۶ طرح توسعه و بهسازی شبکه حمل و نقل شهری بمرحله اجرا گذاشته شده است.

● در زمینه برق، جمعا " ۵۲۰۰ مگاوات ظرفیت جدید بر ظرفیت بجای مانده از ویرانیهای جنگ تحمیلی اضافه شده است. بهره برداری از ۱۰ نیروگاه بخاری به ظرفیت ۲۹۷ مگاوات و ۱۹ واحد نیروگاه گازی به ظرفیت ۱۹۷۳ مگاوات - واحد گازی سیکل ترکیبی گیلان به ظرفیت ۹۰ مگاوات و ۳۰ مگاوات نیروگاه آبی و باسازی و راه اندازی حدود ۲۲۰ مگاوات نیروگاههای صدمه دید ه از جنگ را میتوان در ردیف عمده ترین فعالیتهای در زمینه

برای اجرای طرحهای آموزشی بهداشتی و زیربنائی اساسی در مناطق محروم خرج شده است که در نتیجه آن ۱۴۰۰۰۰ پروژه جدید عمرانی در مناطق محروم اجرا شده که از آن جمله از احداث ۱۶۰۰۰ کلاس درس و ۶۰۰ مرکز بهداشتی و ۴۵۳۲ طرح آب آشامیدنی و احداث و ترمیم ۴۷۰۰۰ کیلومتر راه روستائی را میتوان نام برد که در نتیجه ۷۰۰ روستا تا کنون از ردیف روستاهای محروم خارج گردیده اند.

● در جنگ تحمیلی ۳۴۶ هزار واحد مسکونی و تجاری در شهرها و روستاها آسیب دید تا کنون ۲۱۲ هزار واحد آن بطور کامل بازسازی و ترمیم شده است و ۴۵ هزار واحد نیز در دست بازسازی است.

● در زمینه کمکهای اجتماعی و سوسیدهای پرداختی دولت - طبق گزارش رئیس جمهوری - افزایش قابل ملاحظه ای به چشم میخورد و کمکهای انتقالی دولت از بودجه عمومی برای این منظور که در سال ۶۷ معادل ۹۱۰ میلیارد ریال بوده در سال ۷۲ به ۲۱۴۰ میلیارد ریال رسیده است. (که طبعاً باید در این ارقام تورم قیمتها و افزایش جمعیت کشور را نیز در نظر داشت تا از آمار و ارقام نتایج قطعی و واقعی بدست آید که ملاحظات خود را جداگانه طرح خواهیم کرد و در این مقوله فقط به خلاصه گزارش اراائه شده به مجلس اکتفا میکنیم).

● در زمینه بهداشت و امور درمانی تعداد خانه های بهداشت در مدت برنامه از ۷۳۸ واحد به ۱۲۲۳ واحد افزایش یافته و قرار است سال آینده نیز ۱۰۰۰ واحد دیگر بر این رقم افزوده شود. و تعداد روستاهای دارای آب سالم از ۱۰۵۶ واحد به ۲۹۵۰ واحد افزایش یافته است و میزان دسترسی به آب آشامیدنی سالم در روستاها از ۷۰ درصد به ۸۴ درصد ارتقا پیدا کرده است.

● بر تعداد تختهای بیمارستانی در طول برنامه اول ۱۶۰۰۰ اضافه شده است. اینک برای هر صد هزار نفر از جمعیت کشور ۵۰ پزشک وجود دارد.

● تعداد کل دانش آموزان در دوره های مختلف تحصیلی که در سال ۶۸ برابر ۱۳/۵ میلیون نفر بوده اند در سال جاری به رقم ۱۷/۳ میلیون نفر رسیده است و این رقم در سال آینده از مرز ۱۸ میلیون

دولت سالانه ۴/۴ درصد افزایش یافت.

● نسبت کسری بودجه دولت که در سال ۶۷ معادل ۵۰/۱ درصد بود در سال ۷۱ فقط ۱/۸ درصد را تشکیل میداد. بر اساس بودجه مصوب سال جاری این کسری برای امسال باید به رقم صغیر برسد که عملکرد بودجه در پایان سال نشان خواهد داد این امر تا چه حد تحقق یافته است. رئیس جمهوری نیز بیک شدن بودجه دولت را به تعادل کامل یکی از مهمترین دست آوردهای دولت طی دوره اجرای برنامه اول میداند.

● در رقم افزایش درآمد دولت، سهمی که از طریق مالیات بدست آمده از هر حیث جالب توجه است. بنحوی که درآمد مالیاتی دولت امسال ۴/۵ برابر سال ۱۳۶۷ خواهد بود و میدانیم که وصول صحیح مالیاتها یکی از نکات اساسی در زمینه گسترش عدالت اجتماعی محسوب میشود. (نسبت درآمد های مالیاتی سه تولید ناخالص داخلی در دوره مورد بحث از ۴/۳ درصد به ۴/۶ درصد افزایش یافته است).

● سهم اعتبارات عمرانی از کل بودجه دولت که در سال ۱۹۶۷ معادل ۱۹/۴ درصد بوده است در سال جاری به ۳۸ درصد خواهد رسید و این ترتیب دولت بجای یک ارگان مصرف کننده میکوشد تا در نقش یک ارگان سازنده ظاهر شود. برای مثال سهم هزینه های زیربنائی در اعتبارات عمرانی اینک به ۴۷/۵ درصد رسیده که نشانه سرمایه گذاریهای اساسی برای فعالیتهای اقتصادی بخشهای دولتی، خصوصی و تعاونی میباشد. به گفته رئیس جمهوری هم اکنون ۱۱۵ طرح عمده در حال اجراست که قسمتهای عمده آن مربوط به طرحهای آب، انرژی، حمل و نقل، کشاورزی و صنایع و معادن میباشد.

● در زمینه امور اجتماعی و فرهنگی سهم اعتبارات عمرانی در این زمینه که در سال ۶۷ برابر ۳۲ درصد بوده اینک به ۴۷/۵ درصد رسیده است.

● طی سالهای ۶۸ تا ۷۲ متجاوز از ۹۰ میلیارد ریال

● ظرفیت تولید نفت خام از ۲ میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه در سال ۶۷ به ۴ میلیون و ۲۰۰ هزار بشکه در سال جاری افزایش یافته است که رشد سالانه‌ای به میزان ۹/۳ درصد را نشان می‌دهد. حجم تزریق گاز در چاه‌های نفت روزانه به ۵۴ میلیون مترمکعب افزایش یافته حجم صادرات نفت خام سالانه ۵/۸ درصد افزایش یافته است.

● مصرف گاز طبیعی از رشد سالانه متوسط ۲ درصد برخوردار بود و از ۱۲ میلیارد مترمکعب در سال ۶۷ به ۱۹/۵ میلیارد مترمکعب در سال ۷۲ رسیده است و پیش‌بینی می‌شود در سال آینده به رقم ۲۲/۶ میلیارد مترمکعب برسد.

● در طول برنامه اول ۳۲۰۰ کیلومتر راه اصلی و فرعی از طرح‌های ملی و ۳۷۰۰ کیلومتر راه فرعی منطقه‌ای احداث شده است. عملکرد راه‌سازی ۵۰ درصد از هدف‌های برنامه پیشی گرفته است. پیش‌بینی می‌شود سال آینده ۵۵۰ کیلومتر راه اصلی و ۱۴۴۰ کیلومتر راه فرعی و ۷۵۰ کیلومتر راه روستائی به راه‌های موجود اضافه شود و ۳۴۰۰ کیلومتر راه نیز روکش اسفالت شود.

● در سال‌های مورد بحث ۲۵۰۰ دستگاه کامیون به ظرفیت ناوگان جاده‌ای افزوده شده است. و باین ترتیب ظرفیت حمل و نقل جاده‌ای از ۱۲۰ میلیون تن در سال به ۱۵۰ میلیون تن افزایش یافته است.

● در زمینه حمل و نقل راه‌آهن، نوسازی ۴۲۷ کیلومتر خط آهن و بهسازی ۶۴۵ کیلومتر دیگر انجام شده و ۱۹۰۰ کیلومتر راه آهن باقی کرمان در دست احداث است که تاکنون ۱۵۰ کیلومتر آن به پایان رسیده است و به این ترتیب میزان جابجائی بار و مسافر به ترتیب از ۱۳ میلیون تن و ۶/۸ میلیون نفر در سال ۶۷ به ۲۰ میلیون تن و ۹ میلیون نفر در سال ۷۲ بالغ شده است.

● در زمینه فرودگاه‌ها، تعداد فرودگاه‌های قابل بهره برداری به ۳۰ واحد افزایش یافته که ظرفیت پذیرش ۱۴ میلیون مسافر دارند.

● ظرفیت تخلیه و بارگیری بنادر کشور از ۱۶ میلیون

تن در سال ۶۷ به ۲۸ میلیون تن در سال ۷۲ بالغ شده است که پیش‌بینی می‌شود این رقم در سال آینده به ۳۰ میلیون تن برسد.

● ظرفیت عملیات پستی و مخابراتی و تنوع خدمات و گذاری جالب توجه بوده است و بطوریکه می‌دانیم این خدمات در زمینه کمک به پیشبرد امور اقتصادی تأثیر اساسی دارد.

● در زمینه آب مورد نیاز کشاورزی با احداث سد‌های متعدد حدود ۹/۸ میلیارد مترمکعب بر حجم استفاده سالانه آبی‌های کشور افزوده شده است. بطور کلی در چارچوب طرح‌های کوچک و ملی ۳۵۴ هزار هکتار از اراضی زیرپوشش شبکه‌های اصلی و ۲۴۵ هزار هکتار زیرپوشش شبکه‌های فرعی قرار گرفته است.

● کشاورزی کشور در این سال‌ها رشد قابل ملاحظه‌ای داشته است. برای مثال در طول برنامه اول تولید گندم سالانه بطور متوسط ۹ درصد - شلتوک برنج ۸/۴ درصد، حبوبات ۱۵/۵ درصد، گوشت قرمز ۱/۴ درصد، گوشت مرغ ۱۲/۵ درصد، شیر ۴/۹ درصد در رشد داشته است. صید ماهی از رشد سالانه ۳/۳ درصد برخوردار بوده است.

● صنعت کشور در دوره عملکرد برنامه اول از رشد قابل ملاحظه‌ای برخوردار بوده است از جمله تولید شکر سالانه ۵/۵ درصد - روغن نباتی ۴/۲ درصد، شیشه ۸/۸ درصد، لاستیک ۴/۴ درصد در رشد داشته است.

● رشد متوسط سالانه سیمان ۶ درصد، فولاد ۲۵/۲ درصد، مس ۱۶/۶ درصد، آلومینیوم ۲۴/۲ درصد، مواد نسوز ۱۴/۶ درصد، انواع خودروهای سنگین ۲۰ درصد، و خودروهای سبک ۲۸ درصد، ماشین آلات راه‌سازی ۴۹ درصد و ماشین‌آلات کشاورزی ۱۱/۴ درصد بوده است. در این سال‌ها ساخت قطعات خودرو در داخل کشور افزایش یافته بطوریکه امروز

۵۰ درصد از این قطعات در داخل کشور تولید می‌شود تعداد ۸ طرح بزرگ صنعتی سنگین به مرحله اجرا درآمده است. ارزش صادرات صنعتی کشور در این مدت از ۱۵۵ میلیون دلار به حدود یک میلیارد دلار افزایش یافته است.

● و بالاخره، معادن در طول سال‌های برنامه اول رشد قابل ملاحظه‌ای داشته است بعنوان مثال رشد متوسط سالانه استخراج سنگ آهن ۳۲ درصد، سنگ مس ۱۵/۲ درصد زغال سنگ ۶/۴ درصد بوده است و در آمارزی معادن در این سال‌ها جمعا " ۲۶۰ میلیون دلار بوده است.

نظرات کلی و رؤس عملکرد برنامه اول در اینجا پایان می‌رسد. در شماره آینده به هدف‌ها و نقطه نظرات ملحوظ شده در برنامه دوم عمرانی اقتصاد و اجتماعی کشور اشاره می‌کنیم و سپس نظرات و ملاحظات خود را بر این امر درج خواهیم کرد. ■